

OSCAR WILDE

BAY W.H.'NİN PORTRESİ

ÇEVİRİ: KAYA GENÇ

OSCAR WILDE

BAY W.H.'NIN
PORTRESI

Can Klasik

Bay W.H.'nin Portresi, Oscar Wilde

İngilizce aslından çeviren: Kaya Genç

The Portrait of Mr. W. H.

İlk baskı: Blackwood's Magazine, 1889

Bu çeviride kaynak alınan baskı: *Complete Short Fiction*, Penguin Classics, 2003

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2022

3. basım: Ocak 2025, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Aslıhan Tanyas

Baskı ve cilt: Yıldız Mücellit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. A.Ş.

Maltepe Mah., Gümüşsuyu Cad., Dalgıç Çarşısı, No:3/4

Zeytinburnu/İstanbul, Tel: (212) 613 17 33 Fax: (212) 5013117

Sertifika No: 4605

ISBN 978-975-07-5809-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

OSCAR WILDE
BAY W.H.'NİN
PORTRESİ

UZUN ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Kaya Genç

Oscar Wilde'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

De Profundis, 1997

Dorian Gray'in Portresi, 2003

Mürver Ağacı / Toplu Öyküler, 2012

Yalnız Sıkıcı İnsanlar Kahvaltıda Parlar, 2020

Reading Zindanı Baladı, 2022

OSCAR WILDE, 1854'te İrlanda'nın Dublin kentinde doğdu. Edebiyatla yakından ilgili, aydın bir ailenin oğluydu. 1878'de "Ravenna" adlı uzun şiiriyle Newdigate Ödülü'nü kazandı. 1881'de yayımladığı şiirler, Dante Gabriel Rossetti ve John Keats'in etkisindeydi. 1884'te Constance Lloyd'la evlendi ve bu evlilikten iki çocuğu oldu. Bu dönemde yayımladığı *Mutlu Prens* ve *Diğer Öyküler*, masal ve romantik alegori alanındaki ustalığını ortaya koyuyordu. Tek romanı *Dorian Gray'in Portresi*, masal ve öykü kitapları *Lord Arthur Savile'in Suçu* ve *Nar Evi* 1891'de yayımlandı. İlk başarılı oyunu *Lady Windermere'in Yelpazesi* ertesi yıl, *Salome* ise 1893'te basıldı. Cinsel yöneliminden ötürü suçlanarak iki yıl yattığı hapisshanenin insanlık dışı koşullarını işlediği *Reading Zindanı Baladı* 1898'de okuyucuyla buluştu. Wilde 1900'de Paris'te öldü.

KAYA GENÇ, Bloomsbury Publishing'den çıkan üç kitabın yazarı: *The Lion and the Nightingale* (2019), *Under the Shadow* (2016) ve *An Istanbul Anthology* (2015). *Publishers Weekly*'nin "hem araştırmacı hem edebi gazeteciliği en iyi şekilde yansıtan büyüleyici ve bilgilendirici bir derleme" olarak nitelediği *Under the Shadow* için *The Economist* "rahatlatan biçimde dengeli bir üsluba sahip" diyerek Genç'i "dinlenmesi gereken bir ses" olarak tanımladı. *The Atlantic*, Genç'in Struma faciası üzerine yazdığı makaleyi "2014'teki en iyi gazetecilik" çalışmalarları arasında gösterdi. Yazıları *The New York Review of Books*, *The New York Times*, *The Nation*, *Paris Review*, *The Times Literary Supplement* ve

London Review of Books dergilerinde yayımlandı. Royal Anthropological Institute dahil olmak üzere farklı yerlerde konuşmalar yaptı. İngiliz edebiyatı alanında doktorası olan Kaya Genç, *Art forum* ve *Art in America* için eleştiri yazıları yazıyor.

Çevirmenin Önsözü

19. Yüzyılın Sonunda İngiliz Yazarların İkilemi ve Bay W.H.'nin Hikâyesi

Oscar Wilde, *Bay W.H.'nin Portresi*'ni yazmaya 1887 yılında başladı. Otuz iki yaşındaydı, kıyafetleriyle diğer öğrencileri şaşırttığı ve yazdığı bir şiirle Newdigate Ödülü'nü kazandığı Oxford'da, daha sonra da farklı eyaletlerini gezip konuşmalar yaptığı Amerika'da ulaştığı ünün ardından, nispeten daha yerleşik bir hayat sürmeye başlamış, üç sene kadar önce de Constance Lloyd'la evlenmişti. Tam da bu hikâyeyi kaleme aldığı günlerde, yaşadıkları masraflı hayatı maddi olarak destekleyebilmek için, Cassell yayıncılık şirketinin 1886'da yayımlamaya başladığı *The Lady's World: A Magazine of Fashion and Society*'nin (Leydinin Dünyası: Bir Moda ve Cemiyet Dergisi) editörlüğünü üstlenmiş, derginin adında yer alan hiç hoşlanmadığı "leydi" kelimesini "kadın" a çevirmiş, böylece derginin adı da *The Woman's World* olmuştu. Wilde, derginin editörlüğünü üstlenerek bir yandan büyük ölçüde Fransız dekadans edebiyatından etkilenen şiir ve hikâyelerini yazarken bir yandan da eve para götürüp hayatını sürdürebilmeyi düşünüyordu.

Daha önce yayıncılık işleriyle hiç uğraşmamış Wilde'ın, dergideki yardımcısı, Arthur Fish adında bir gençti. *Cassell's Weekly*'de çıkan ve Fish'in anlatımıyla kaleme alınmış bir yazıya göre, editörü ilk başlarda işe tam zamanında, sabah 11.00'de geliyor ve her gün bu saatte, bürosundaki masasının başında oluyordu. Ancak zaman ilerledikçe Wilde, sabahları daha geç gelip akşamları daha erken saatte işten çıkmaya başlamış, sonunda da dergiye şöyle bir uğramaktan fazlasını yapmaz ol-

muştı.¹ William Butler Yeats, ünlü *Autobiography*'sinde [Oto-biyografi] şu anekdotu aktarır: "Dönemin bir başka ünlü yazarı, William Ernest Henley de para kazanmak için Cassell yayıncılık şirketinin çıkardığı başka bir dergide editörlük yapıyordu; biraz da meraktan, Wilde'a işe hangi sıklıkta gittiğini sorar. 'Haftada üç defa, her defasında birer saatliğine giderdim,' diye cevap verir Wilde. 'Ama şimdilerde bir gününü attım, haftada iki kere gidiyorum.' Bunun üzerine Henley şaşkına döner ve, 'Aman Yarabbi!' diye bağırır. 'Ben haftada beş gün, günde beş saat çalışıyorum; bir gün az gitmeyi talep ettiğimde, bunu görüşmek için genel kurul toplantısı yaptılar.' Wilde ise mağrurdur: 'Dahası, ben okuyucuların yazdığı mektuplara da hiç cevap vermiyorum. Önlerinde çok parlak bir gelecekle Londra'ya gelen insanların sadece mektup cevapladıkları için birkaç ay içinde kurda kuşa yem olduklarını gördüm.'"² Wilde iş hayatına uyum sağlayamamış, ama bir yandan da öncelikle moda ve cemiyet haberleriyle ilgili bir dergiye, alışıldık kadın dergilerinin hepsinden daha farklı olan bir ses kazandırmıştı. Editör olarak sahip olduğu ayrıcalıkları kullanarak o günlerde açılan Whistler sergisinden şehre yeni gelen bir oyuna, Balzac'ın bir kitabından Flaubert hakkındaki düşüncelerine kadar, bir parça öğretici, ama hep çok eğlenceli bir üslup kullanarak *The Woman's World*'le derginin okuyucu kitlesi arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlamıştı.

Britanya ve Fransa gibi okuyucu kitleleri fazla olan edebiyat pazarlarında, yalnız Wilde ve Henley değil, daha pek çok başka yazar da, dergilerle akademinin sunduğu maddi ve entelektüel olanakların arasına sıkışmış, henüz bugünkü kadar yüksek olmayan satışlar yüzünden de, iyi eğitim görmüş parlak edebiyatçılar, üniversitelerde üretilen yüksek kültürle o dönemde gittikçe popülerleşen dergi formatı arasında bir seçim yapmak zorunda hissetmişlerdi kendilerini. Aynı anda hem *Bay W.H.'nin Portresi*'ni yazıp hem de bir kadın dergisinin editörlüğünü üstlenmesi, Wilde'in bu seçimi yapmak istemediğini kanıtlar. Ama öte yandan, Wilde birinden birini seçmeyi is-

1. Nathan Field, "Dergi Editörü Olarak Oscar Wilde", *Cassell's Weekly*, tarihsiz.

2. W.B. Yeats, *Autobiography*, Macmillan, New York, 1965, s. 87-88.

temediği “yüksek” ve “popüler” kültürü, birbirlerinden farklı alanlar içinde üretilip tüketilecek olgular olarak da görmüyordu. Çıkardığı dergide, son moda haberleri aktaran bir köşe yazısında rastlanacak söz sanatları aracılığıyla, Wilde’in bitmekte olan Victoria döneminin ciddiyetinden ayrılan, ancak Edward döneminde ortaya çıkacak modernist akımların cesaretine de henüz tam sahip olmayan bir söylem ürettiğine tanıklık ederiz. Dönemin alaycılıkla siyasi bir konformizmi birleştiren, dekadans ve alışılmadık kişiliklere yaptığı saldırıları hep iyi hesaplanmış bir sinizmin ardına gizleyen dergisi *Punch*’ta olmayan bir radikalizmi de içeren bu söylem, farklı kültürel alanları, bu alanları yıkmak için değil, bu alanların aralarındaki ayrımları ortadan kaldırmak maksadıyla iç içe geçiriyordu. *Bay W.H.’nin Portesi*’nde de, yalnız İngiliz edebiyatı âlimlerinin değil, gazete ve dergi okuyucularının da hemen ilgisini çekecek bir hikâyeyle, Wilde’in aynı anda pek çok şey yaptığını görürüz. Öncelikle edebiyat eğitimi almamış kişileri de yüksek edebiyata çağıran bir davettir bu: Kitabın kulaktan kulağa yayılmaya, insanları meraka sevk etmeye uygun bir yapısı vardır. Kitap, edebiyat eğitimi almış kişilerin de, aslında, mesleklerinin tarihi boyunca, incelenerek ulaşılabilecek bir “hakikat”le değil, kendi özgül hakikatleriyle uğraştıklarına işaret ederek, yüksek kültürü üretenleri de bir anlamda baş aşağı çevirir. Ama aslında, *Bay W.H.’nin Portesi*’nin kalbinde, insan doğası hakkında sahip olduğu görüşler yer alıyordu.

Kitabı yazmaya başlamadan bir sene evvel Harry Marillier’e gönderdiği bir mektupta insanın, “İnanmadığı bir şey için ölmesi”nin güzelliğinden bahseden¹ Wilde, *Bay W.H.’nin Portesi*’nde yine bu temaya döner ve insan karakteriyle inanç arasındaki ilişkiyi hikâyeleştirir. Kahramanlık çağının gerilerde kaldığı bir tarihsel anda, insanın uğruna canını verebileceği şey nedir? Wilde’in bu soruya verdiği cevap, bir süre sonra Fransa’yı karıştıracak olan Dreyfus davasını “hakikat” uğruna takip eden Zola’nınkinin belki de tam zıddıdır: Çünkü kitabın başkarakteri olan Erskine, burada gerçek olduğunu kanıtlamak için yalan söylediği bir bilgi uğruna kendi canına kıymakta ve

1. Richard Ellmann, *Oscar Wilde*, Penguin, Londra, 1988, s. 280.

böylelikle savunduğu bilgiyi gerçek kılacağını hayal etmektedir. İnandığı şey uğruna ölen toplumsal, siyasi ve de edebî bir tipi taklit ederken, Erskine, hızlı bir biçimde ilerleyen Darwin’ci bir biyoloji anlayışının sonucu olarak Tanrı’yla olan münasebetlerini yeniden gözden geçirmek zorunda kalan 19. yüzyıl “karakter”ine aslında şu soruyu sorar: “Uğruna ölünecek bir hayalin kalmadığı bir dönemde, yaşamının anlamı nerededir?” Kitap bu soruyu umutsuz bir edayla cevaplamak yerine insanlık tarihinin ve edebiyat kültürünün içinde, hiçbir şeye inanmadan, özgürce dolaşabilmenin mutluluklarını yüceltir ve sonuna yayılmış belirsizliğiyle Shakespeare eleştirmenliği, edebî dedikodu ve kurmaca arasındaki hayali ayrımları ortadan kaldırmanın yanı sıra, özcülükten uzaklaşmış bir dünyanın kısa ve öz bir romansı da olur. Artık edebî metinle olan ilişkimiz, bir hakikatin peşinde koşma ve onu bulma işi olmaktan çıkmıştır: Wilde’ın *Bay W.H.’nin Portresi*’ni yazarken tasavvur ettiği okur, hakikati boş vermiş olmasına karşın, hakikatin peşinde koşma macerasından zevk alır. Sonundaki belirsizlik, kitabı ayrıca o dönemdeki edebiyat eleştirisinin kesinlikli havasından da kurtarır.

Oxford’daki üniversite yıllarında Oscar Wilde, Klasik Yunan kültürü üzerine eğitim görmüştü ve en çok da bu dönemin edebiyatına hâkimdi. Ama öte yandan, Paris’te üretilen dekadadan, bohem, erken-modernist kültürü de büyük bir hevesle takip ediyor, bu kültürü Manş ötesinden Londra’ya taşımanın yollarını arıyordu. *Bay W.H.’nin Portresi*’nin yazımından üç-dört sene sonra popülerlik kazanıp 1895’te zirvesine ulaşacak olan Doksanlar Hareketi, aslen, bu çabanın bir ifadesidir. İngiltere’nin en büyük ulusal şairi olan William Shakespeare’i farklı tür ve alanlar arasındaki ayrımları silmenin vesilesi yaparak, Oscar Wilde bir anlamda, bu kültürel dönem içinde, bir yazar ve Britanyalı olarak sahip olduğu konumu da sorguluyordu. Tıpkı Shakespeare gibi Wilde da evlenmiş, ama evliliğin beraberinde getirdiği düzenli hayata ayak uyduramamıştı. Kitabın insan karakterini, hakikat ve sahteliği tartışan hikâyesinin altındaki ikinci katmana yerleştirdiği Elizabeth dönemine ait bu tema vasıtasıyla Wilde’ın bir taraftan kendi konumunu tarihselleştirdiğini de fark ederiz. O zaman, *Bay W.H.’nin Portresi* hem bir dergide çalışıp para kazanmak zo-

runda olan frankofon Wilde'in içinde bulunduğu dönemle ilgili hissettiği ve aslen kültürel ayrımlardan kaynaklanan bir okunurluk sorununa bulduğu bir çözüm, hem de daha derin bir anlamda, kendi toplumsal ve cinsel konumunu Shakespeare vasıtasıyla, gizli bir biçimde de olsa tartıştığı bir sorudur. Okuyup anlaşılması en zorlayıcı edebî metinlerle dergilere has dedikodu köşelerini, hem erkeklerin hem de kadınların cinsel davranış kalıplarını aynı anda, üçüncü bir yüzeyin üzerine taşımaktan hoşlanan Wilde, bulduğu bu çözüm aracılığıyla birkaç sene sonra çok daha büyük bir üne kavuşacak, hep fethetmeyi istediği, bir nevi edebiyat kalesi konumundaki Paris'te Mallarmé'den Gide'e uzanan bir arkadaş çevresi edinecek, ama cinsellik konusunda, dönemin yerleşik kültürünün hiç afetmediği seçimi ve bu seçimi konusundaki ısrarıyla, ayrımlarım ortadan kaldırmayı istediği İngiliz kültürünün kara koyunu ilan edilmekten de kurtulamayacaktı.

Kaya Genç

I

Birdcage Walk'taki küçük güzel evinde Erskine'le akşam yemeği yiyordum; kahve ve sigaralarımızla kütüphanede otururken, laf edebî sahtekârlıklardan açıldı. Şu anda, o zaman tuhaf görünen bu konudan nasıl bahsetmeye başladığımızı hatırlayamıyorum, ama Macpherson, Ireland ve Chatterton¹ hakkında uzun bir tartışma yaptığımızı ve bu sonucusuyla ilgili olarak, onun sözde sahtekârlıklarının sadece sanatkârane bir kusursuz temsil arzusunun sonucu olduğunda ısrar ettiğimi biliyorum. Eserini bize nasıl sunduğu konusunda bir sanatçıyla tartışmaya hakkımız olmadığını ve sanatların hepsinin bir ölçüde gerçek hayatın kısıtlayıcı tesadüflerinin ve sınırlandırmalarının uzanamayacağı hayalî bir mertebede insanın kendi kişiliğini gerçekleştirdiği bir oyunculuk biçimi olduğunu, bir sanatçıya sahtecilik yüzünden öfkelenmenin etik bir sorunu estetik bir sorunla karıştırmak anlamına geldiğini söylüyordum.

1. James Macpherson (1736-1796): Ossian isimli bir şair tarafından Kelt dilinde yazılmış bir elyazması bulunduğunu iddia etmişti; daha sonra sahtekârlık yapıldığı anlaşıldı. William Ireland (1777-1835): Sahte Shakespeare eserleri yazmasıyla ün yapmıştı. Kendisi de şair olan Thomas Chatterton (1752-1835) ise keşfettiğini öne sürdüğü, oysa gerçekte kendi uydurması olan şairlerin şiirlerini yazmaktan hoşlanırdı. (Ç.N.)

Benden çok daha büyük olan ve sözlerimi kırk ya-
şındaki bir adamın görmüş geçirmiş inceliğiyle dinleyen
Erskine, aniden elini omzuma koyup, “Belirli bir sanat
eseri hakkında tuhaf teorisi olan genç bir adamın, kendi
teorisine inanıp bu teoriyi kanıtlamak için sahtekârlık
yapmasına ne dersin peki?” dedi bana.

“Ah!” diye cevap verdim, “O zaman iş değişir.”

Erskine bir süreliğine sessiz kaldı, sigarasından yük-
selen ince, gri duman çizgilerine baktı ve bir an duraksa-
dıktan sonra, “Evet değişir,” dedi, “hem de çok.”

Ses tonunda merakımı harekete geçiren bir şey, bu-
ruk bir yan vardı. “Bunu yapan birini tanıdın mı hiç?”
diye heyecanla sordum.

“Evet,” diye cevap verdi sigarasını şöminenin içine
fırlatarak. “Çok iyi bir arkadaşım, Cyril Graham yaptı
bunu. Çok çekici, çok akılsız, çok da kalpsiz biriydi, ama
yine de hayatım boyunca elime geçen yegâne mirası bı-
raktı bana.”

“Neydi o?” diye haykırdım. Erskine bunun üzerine
koltuğundan kalktı ve iki pencere arasında duran yük-
sek, işlemeli dolaba gidip kilidini açtı ve eski, biraz karar-
mış bir Elizabeth dönemi çerçevesinin içine yerleştirilen
küçük, tahta üzerine yapılmış bir resmi alıp oturduğum
yere döndü.

16. yüzyılın sonlarına ait kostüm giymiş, bir masanın
başında oturan, sağ elini bir kitabın üzerine koymuş genç
bir erkeğin tüm vücudunu resmeden bir portreydi bu.
Genç adam, on yedi yaşlarındaymış gibi görünüyordu; bi-
raz kadınsı olmakla birlikte sıra dışı bir güzelliğe sahipti.
Hakikaten, kıyafetleriyle saçları olmasa, insan hayallere
dalmış, kederli gözleri ve harikulade kırmızı dudaklarıyla
bu yüzün bir kıza ait olduğunu da söyleyebilirdi. Üslubu
ve özellikle de elleri resmetme biçimiyle bu portre Fran-
çois Clouet’nin geç dönem eserlerinden birini getiriyordu

akla. Gösterişli süslemeleri olan siyah kadife yelek ve ye-
leği, rengine parlak bir değer katarak ön plana çıkaran ta-
vus kuşu mavisi zemin Clouet üslubundaydı; mermer
kaideden biraz resmî bir havayla sarkıtılmış Tragedya ve
Komedy maskelerindeki uysal İtalyan zarafetinden çok
farklı olan, Felemenk ustanın Fransız Sarayı'nda bile ta-
mamen yitirmediği ve her zaman Kuzeyli mizacını karak-
terize eden, şiddet dolu bir yan vardı.

"Büyüleyici bir resim bu," diye haykırdım, "ama sa-
hip olduğu güzelliği, sanatın bizler için büyük bir maha-
retle muhafaza ettiği bu muhteşem genç adam da kim?"

"Bu," dedi Erskine yüzünde hüzünlü bir gülümse-
meyle, "Bay W.H.'nin portresi." Işığın tesadüfi etkisi yü-
zündendi belki, ama o anda gözleri yaşla parlıyormuş gibi
geldi bana.

"Bay W.H.!" diye tekrarladım. "Bay W.H. kimdi?"

"Hatırlamıyor musun kim olduğunu?" diye karşılık
verdi Erskine. "Elinin üzerinde durduğu kitaba baksana."

"Bir yazı var, ama tam çıkaramıyorum ne olduğunu,"
dedim cevap olarak.

"Bu büyütecı al da öyle dene," dedi Erskine; dudak-
larında aynı hüzünlü gülümseme vardı.

Büyütecı aldım ve lambayı biraz daha kendime yak-
laştırarak resimdeki 16. yüzyıla ait o okunaksız elyazısını
okumaya koyuldum: "*Bu aşağıdaki Soneler'i getiren kişiye.*"

"Aman Tanrım!" diye bağırdım. "Shakespeare'in Bay
W.H.'si mi bu?"

"Cyril Graham öyle olduğunu söylerdi," diye mırıl-
dandı Erskine.

"Ama Lord Pembroke'a benzemiyor ki hiç," diye ce-
vap verdim. "Penshurst portrelerini çok iyi biliyorum
ben. Daha birkaç hafta önce oraya yakın bir yerde kalı-
yordum."

"Sen gerçekten de *Soneler*'in Lord Pembroke'a hitap
ettiğini düşünüyorsun o zaman?" diye sordu Erskine.

“Eminim bundan,” diye cevap verdim. “*Soneler*’de yer alan üç kişinin Pembroke, Shakespeare ve Bayan Mary Fitton olduğuna hiç şüphe yok.”

“Eh, doğrusu ben de böyle düşünüyorum,” dedi Erskine, “ama her zaman da böyle düşünmedim. Cyril Graham’a ve onun teorisine inanmıştım – inandığımı sanıyordum.”

“Neydi bu teori?” diye sordum, merakımı şimdiden esir almaya başlayan harikulade portreye bakarak.

“Uzun hikâye,” diye fısıldadı Erskine resmi benden uzaklaştırarak –o an biraz anı olduğunu düşünmüştüm bu hareketinin– “çok uzun bir hikâye, ama dinlemek istersen anlatayım sana.”

“*Soneler*’le ilgili teorilere bayılırım ben,” diye bağırdım, “ama bu konuda beni yeni bir görüşe inandırabileceğini sanmıyorum. Konu esrarını yitirdi artık. *Soneler*’de hakikaten de esrarengiz bir yan bulunup bulunmadığını merak ediyorum doğrusu.”

“Bu teoriye kendim inanmadığım için, seni de inandıracak değilim,” dedi Erskine gülerek, “ama yine de ilginizi çekebilir.”

“Tabii,” diye cevap verdim, “anlat lütfen. Bu tablonun yarısı kadar büyüleyici olsa, beni memnun etmeye yeter.”

“Pekâlâ,” dedi Erskine bir sigara yakarak. “Cyril Graham’ın kendisini anlatarak başlamalıyım söze. Eton’dayken onunla aynı evde kalıyorduk.¹ Ondan bir-iki yaş büyüktüm, ama çok iyi dosttık ve ders çalışırken de, eğlenirken de birlikteydik hep. Elbette ders çalışmaktan çok eğlenirdik, ama pişman olduğumu da söyleyemeyeceğim. Sağlam bir ticaret eğitimi almamış olmak insanın

1. Sadece erkek çocukların okuduğu Eton College, 1440’ta açılmış bir özel okul. (Ç.N.)

lehinedir her zaman; Eton'ın sahalarında oynarken öğrendiklerim, bana Cambridge'deki dersler kadar faydalı olmuştur. Cyril'in babasıyla annesinin öldüklerini de söyleyeyim sana, Isle of Wight açıklarındaki korkunç bir yat kazasında boğulmuşlardı. Diplomat olan babası, ihtiyar Lord Crediton'ın bir kızıyla, daha doğrusu tek kızıyla evlenmiş, Cyril'in ebeveyni ölünce de Crediton, Cyril'in vasisi olmuştu. Lord Crediton'ın Cyril'i öyle çok da önemsediyini zannetmiyorum; unvan sahibi olmayan biriyle evlendiği için kızını hiç affetmemişti. Crediton, seyyar bir satıcı gibi küfreden ve bir çiftçi gibi davranan, sıra dışı bir aristokrattı. Eton'da her yıl düzenlenen törenlerden birinde ona rastladığımı hatırlıyorum. Bir şeyler mırıldanmış, cebime para koymuş ve bana, babam gibi "lanet olasınca bir Radikal" olmamamı söylemişti. Cyril ona karşı pek az sevgi besler, tatillerinin çoğunu bizimle birlikte İskoçya'da geçirmekten hoşlanırdı. Hiç iyi geçinemezlerdi. Cyril onun bir ayı olduğunu düşünürdü, o da Cyril'in kadınlar gibi yumuşak olduğunu. Sanırım Cyril'in bazı konularda, gerçekten de birinci sınıf bir binici ve eskrimci olmasına rağmen kadınları andıran bir yanı vardı. Eton'dan ayrılmadan önce, o ucu düğmeli kılıçlardan almıştı kendine. Ama aygın baygın bir hali de vardı, güzelliğiyle böbürlenmeden de edemezdi ve yalnızca orta sınıftan insanların çocuklarına yakışan bir oyun olduğunu söylediği futbola çok karşıydı. Ona gerçekten zevk veren iki şey vardı; şiir ve oyunculuk. Eton'dayken hep kostüm giyer, Shakespeare'in oyunlarından ezbere pasajlar okurdu ve Trinity'deki ilk döneminde ADC'ye¹ üye olmuştu. Oyunculuk yeteneğini her zaman kıskandığımı hatırlıyorum. Cyril'e büyük

1. Cambridge Üniversitesi'nde bulunan Amateur Dramatic Club (Amatör Tiyatro Kulübü). (Ç.N.)

bir sadakatle bağıydim; sanırım bunun sebebi, pek çok konuda birbirimizden çok farklı olmamızdı. Ben biraz tuhaf ve zayıftım; ayaklarım kocaman, yüzüm çillerle kaplıydı. İngiliz aileleri nasıl hep nikris hastalığından mustaripse, İskoç aileleri de hep çilli olur. Cyril bu ikisinden nikris hastalığını tercih ettiğini söylerdi; ama bir yandan da dış görünümüne aşırı derecede önem verirdi. Bir defasında Münazara Kolu'muzda iyi bir dış görünüşe sahip olmanın iyi huylu olmaktan daha iyi olduğunu kanıtlamayı amaçlayan bir makale okumuştum. Çok yakışıklıydı Cyril. Onu sevmeyen insanlar –yani cahil şapşallar, özel hocalar ve Kilise'ye girmek için eğitim gören genç oğlanlar– onun sadece hoş olduğunu söylerlerdi; ama yüzünde, hoşluğu fazlasıyla aşan bir şey vardı. Sanırım gördüğüm en muhteşem yaratıktı o ve dünyada onun hareketlerinin zarafetiyle çekiciliğini aşan hiçbir şey yoktu. Büyülemeye değecek herkesi ve değmeyecek pek çok başka insanı büyülerdi. Çoğunlukla söz dinlemezdi, huysuzdu da ve bana kalırsa çok riyakârdı. Bunun sebebi, sanırım, insanları aşırı derecede memnun etme arzusuydu. Zavallı Cyril! Bir defasında ona çok ucuz zaferlerle yetindiğini söyledim, ama o sadece kafasını sallayıp güldü. Korkunç derecede şımarık biriydi. Sanırım bütün çekici insanlar şımarık olurlar. Onları çekici kılan şey budur.

Neyse, sana Cyril'in oyunculuğundan bahsetmeliyim. ADC'de kadınların oyunculuk yapmalarına müsaa-de edilmediğini bilirsin. En azından benim zamanımda öyleydi. Şimdi nasıl bilmiyorum. Cyril'e elbette her zaman kız rolleri veriliyordu ve *Size Nasıl Geliyorsa*'yı sahneye koyarlarken Cyril, Rosalind rolündeydi. Muhteşem bir performanstı. Bana güleceksin belki, ama seni temin ederim ki Cyril Graham hayatımda gördüğüm en mükemmel Rosalind olmuştu. Oyunculuğunun güzelliğini,

zarafetini ve kusursuzluğunu sana anlatabilmem mümkün değil. Gösteri, insanlarda büyük bir heyecan uyardırmiş ve o zamanlar berbat, küçük bir yer olan tiyatro salonu her akşam tıks tıks seyircilerle dolmuştu. *Size Nasıl Geliyorsa*'yı okurken, bugün bile Cyril'i düşünmeden edemem; o kadar sıra dışı bir zarafet ve mükemmellelikle oynuyordu ki, rol sanki onun için yazılmıştı. Sonraki dönem, diplomasını alıp Hariciye memuriyetine girmek üzere Londra'ya gelmişti. Ama hiçbir iş yaptığı yoktu. Günlerini Shakespeare'in *Soneler*'ini okuyarak, gecelerini ise tiyatrolara giderek geçiriyor ve elbette sahneye çıkmak için çıldırıyordu. Onu engellemek için Lord Crediton'la elimizden geleni yaptık. Eğer sahneye çıkıp oyunculuk yapsaydı, şimdi hayatta olacaktı herhalde, insanlara öğüt vermek her zaman aptalca bir şeydir, ama kesin olan bir şey varsa o da, iyi öğütler vermenin ölümcül sonuçlar doğurduğudur. Bu hataya senin hiç düşmemeni dilerim; eğer birine iyi bir öğüt verirsen, bu yaptığından pişman olacaksın.

Hikâyenin asıl önemli kısmına gelelim şimdi: Bir gün, öğleden sonra, Cyril'den o akşam kaldığı daireye gelmemi isteyen bir mektup aldım. Piccadilly'de, Green Park'a bakan büyüleyici güzellikte bir dairesi vardı ve onu neredeyse her gün görmeye gittiğim için bana mektup yazmasını garipsemiştim. Elbette, hemen gittim ve oraya ulaştığımda Cyril'i büyük bir heyecan içinde buldum. Bana, Shakespeare'in *Soneler*'inin gerçek sırrını en sonunda keşfettiğini söyledi. Bütün Shakespeare uzmanları ve eleştirmenler tamamıyla yanlış bir izin peşinde koşmuşlar bunca zaman ve o, *Soneler*'den çıkardığı kanıtlar aracılığıyla, Bay W.H.'nin gerçekte kim olduğunu keşfeden ilk kişiymiş. Zevkten dört köşe olmuştu, heyecandan uzun bir süre bana teorisini anlatamadı. En sonunda tuttuğu notlardan oluşan bir kâğıt destesi çıkardı,

Wilde'in edebî bir gizemin perdelerini araladığı bu eseri, aynı zamanda dönemin eşcinselliğe dayalı katı önyargılarına da cüretkâr bir meydan okuma niteliğindedir. Shakespeare'in *Soneler*'ini ithaf ettiği gizemli W.H.'nin kim olduğu yüzyıllardır edebiyat çevrelerinin epeyce kafa yordığı bir konudur. Wilde'sa ortaya atılan sayısız teoriden edebiyat eleştirmeni Thomas Tyrwhitt'inkini, skandal etkisi yaratan romanına konu alır.

W.H.'nin Willie Hughes adlı genç bir aktör olduğu ve Shakespeare'in bu genç adama âşık olduğu teorisine kafayı takıp araştırmaya koyulan baş-karakter Erskine, araştırmaları sırasında kendi cinsel kimliğini de ister istemez mercek altına alır.

#dünyaklasikleri #İngilizklasikleri #gizem #aşk #tabu #intihar

Kapak resmi: Alessandro Alletti

